

การพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี ตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017

ณัฏพongศ์ พีร์ภักคพงศ์
Natnapong Peerapakapong
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี
Chonburi Provincial Public Health Office

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของการพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี ศึกษารูปแบบการพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี และประเมินผล การพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยและพัฒนาการดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน ระยะเวลาที่ใช้การศึกษาตั้งแต่ พฤศจิกายน 2566 – มิถุนายน 2567 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) t-test และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขที่มีต่อองค์ประกอบในการนำระบบ การบริหารความเสี่ยงขององค์กรมาใช้ตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) รูปแบบการพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน 3) ความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงาน ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การบริหารความเสี่ยง, โคโซ อีอาร์เอ็ม 2017

Abstract

The purpose of this research was to study the problems and needs of the development of the risk management process under the Chonburi Provincial Public Health Office. The research was conducted in 4 stages, the duration of the study was from November 2023 to June 2024. Percentage of Average ($\bar{X}$) Standard Deviation (SD) t-test and content analysis

The results showed that: 1) Opinions of health workers on the elements of implementing the organizational risk management system according to the conceptual framework. 2) The risk management process development model under the Chonburi Provincial Public Health Office consists of 6 steps, and 3) the opinion of the Risk Management Committee of the agencies under the Chonburi Provincial Public Health Office on the risk management process development model under the Chonburi Provincial Public Health Office were at a highest level.

Keywords : Risk Management, COSO ERM 2017

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี รวมถึงความคาดหวังของประชาชน ส่งผลให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วยงานต้องเผชิญกับความเสี่ยงทั้งปัจจัยภายในและภายนอก ผู้บริหาร มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการบริหารจัดการความเสี่ยง ซึ่งหลักการบริหารจัดการความเสี่ยงระดับองค์กร ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้บริหารในการบริหารการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยระบบการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีจะช่วยหน่วยงานในการวางแผนและจัดการเหตุการณ์ด้านลบที่อาจเกิดขึ้นอันเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน รวมถึงช่วยหน่วยงานในการบริหารจัดการเพื่อสร้างหรือฉวยโอกาส หรือได้รับประโยชน์จากเหตุการณ์ด้านบวกที่อาจเกิดขึ้น ส่งผลให้หน่วยงานสามารถ เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการให้บริการของหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ประชาชนและประเทศชาติได้รับประโยชน์สูงสุดจากการบริหารจัดการความเสี่ยงภายใต้หลักธรรมาภิบาล (กรมบัญชีกลาง, 2564) การบริหารความเสี่ยงในองค์กรภาครัฐนั้นเป็นการบริหารจัดการตามพระราชบัญญัติวินัยการเงิน การคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 หมวด 4 การบัญชี การรายงาน และการตรวจสอบ มาตรา 79 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดให้มีการตรวจสอบภายใน การควบคุมภายใน และการบริหารจัดการความเสี่ยง โดยให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการคลังกำหนด ซึ่งกระทรวงการคลังได้ประกาศหลักเกณฑ์กระทรวงการคลังว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการบริหารจัดการความเสี่ยงสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2562 ณ วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2562 โดยหลักเกณฑ์ปฏิบัติการบริหารจัดการความเสี่ยงสำหรับหน่วยงานของรัฐ ข้อ 3 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐยกเว้นรัฐวิสาหกิจถือปฏิบัติตามคู่มือหรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการความเสี่ยงตามที่กระทรวงการคลังกำหนดและสามารถนำคู่มือหรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการความเสี่ยงอื่นมาประยุกต์ใช้กับหน่วยงาน (กรมบัญชีกลาง, 2564) การบริหาร ความเสี่ยงที่ดีคือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายภายในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ตรวจสอบ

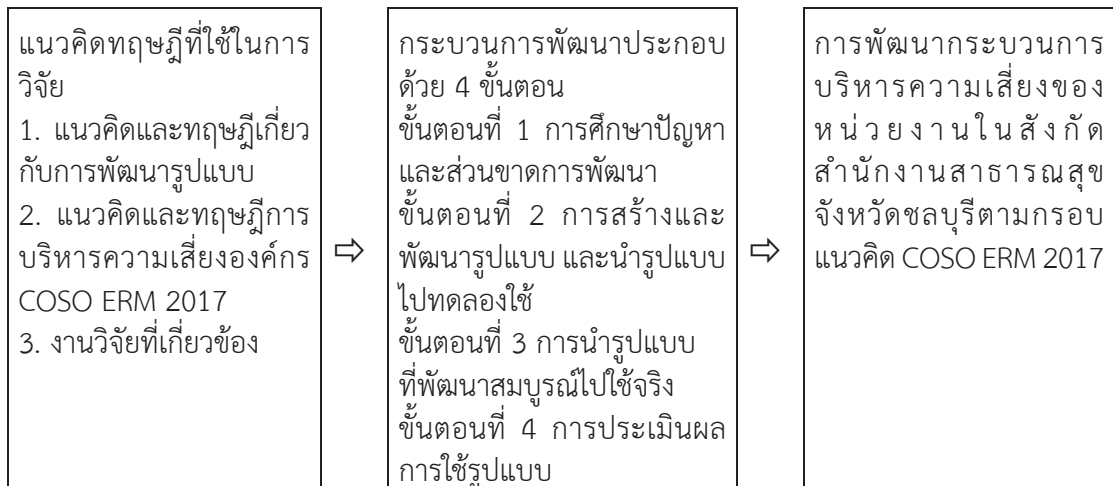
ประเมินความเสี่ยงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับองค์กรอยู่เสมอ รวมทั้งร่วมการวางแผนป้องกันและควบคุม ให้เหมาะสมกับภารกิจ เพื่อลดสภาพปัญหาหรือหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและสร้างความเสียหายหรือความสูญเสียให้กับองค์กรได้ ตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐหมวด 2 การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (รหัส SP7) ซึ่งกำหนดว่า ส่วนราชการต้องมีการวิเคราะห์และจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงตามมาตรฐาน COSO เพื่อเตรียมการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินแผนงาน/โครงการ ที่สำคัญ ซึ่งต้องควบคุมความเสี่ยงด้านธรรมาภิบาล ในการป้องกันข้อผิดพลาดหรือลดโอกาสที่จะทำให้องค์กรเกิดความเสียหายหรือล้มเหลว โดยให้ระดับความเสี่ยงและผลกระทบที่เกิดขึ้นในอนาคตอยู่ในระดับที่สามารถรับได้ และมีการติดตามประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เชษฐา โชคดำรงสุข, 2560)

COSO ERM 2017 เกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในองค์กรจึงทำให้ COSO ได้พัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงองค์กรให้เท่าทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงจากเดิม COSO ERM 2004 หรือกรอบการบริหารความเสี่ยงแบบบูรณาการมาเป็น COSO ERM 2017 ภายใต้ชื่อ กรอบการบริหาร ความเสี่ยงองค์กรเป็นการบูรณาการระหว่างกลยุทธ์และผลการดำเนินงาน โดย COSO ERM 2017 (Enterprise Risk Management - Integrating with Strategy and Performance) เผยแพร่ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2560 การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของกระบวนการใหม่ให้มีความละเอียดชัดเจนขึ้นจากเดิมแบ่งออกเป็น 20 หลักการใน 5 องค์ประกอบซึ่งเน้นให้เห็นว่าการบริหาร ความเสี่ยงองค์กรนั้น เกี่ยวข้องเชื่อมโยงการสร้างคุณค่าทางกลยุทธ์และการทำให้บรรลุผลสำเร็จ โดยระบอบองค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยงขององค์กรไว้ 5 ประการ (สุรเดช จงวรรณศิริ, 2561) ได้แก่ 1) การกำกับดูแลกิจการและวัฒนธรรมองค์กร 2) การกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ 3) เป้าหมายผลการดำเนินงาน 4) การทบทวนและปรับปรุงแก้ไข และ 5) สารสนเทศ การสื่อสาร และการรายงาน จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017

ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้ทำบัญชีของสำนักงานบัญชีในเขตกรุงเทพฯ (ณัฐชากร เวชศรี, และสุภา ทองคง, 2565) พบว่า การบริหารความเสี่ยงตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 ด้านกลยุทธ์และการกำหนดวัตถุประสงค์ ด้านเป้าหมายผลการดำเนินงาน และด้านการทบทวนและปรับปรุงแก้ไข มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้ทำบัญชีของสำนักงานบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากรายงานการประเมินประสิทธิภาพระบบควบคุมภายในด้วยอิเล็กทรอนิกส์ 5 มิติ 2564 – 2566 ของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี พบว่า มิติระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องชัดเจนจากร้อยละ 85.65 เป็น 82.84 และ 67.59 ตามลำดับ จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องมีการทบทวนหลักการบริหารจัดการความเสี่ยงระดับองค์กรใหม่ทั้งหมด เพื่อให้การบริหารจัดการ ความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี มีประสิทธิภาพ ภายใต้หลักธรรมาภิบาล รวมถึง ยกระดับการบริหารจัดการความเสี่ยงของฝ่ายบริหารให้สามารถเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (Informed Strategic Decision Making) ได้

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี ตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 เพื่อทำให้เกิดความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ด้านการบริหารความเสี่ยงที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีกำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยง ของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี
3. เพื่อประเมินผลรูปแบบการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ทำการศึกษาระหว่าง เดือน พฤศจิกายน 2566 - มิถุนายน 2567 โดยผู้วิจัยแบ่ง การดำเนินการเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความ ต้องการจากการดำเนินงานการบริหารความเสี่ยง ของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี นำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางในการดำเนินงานการบริหาร ความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดชลบุรี เครื่องมือและกระบวนการที่ใช้คือสัมภาษณ์ เชิงลึกผู้บริหารและผู้รับผิดชอบงานบริหารความเสี่ยงของ หน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี การสังเกต แบบประเมินองค์ประกอบในการนำระบบการ บริหารความเสี่ยงขององค์กร ซึ่งผู้วิจัยนำกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 (ทัชชกร ยุวัฒนา, 2561) มาใช้ในการ ประเมิน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบและพัฒนารูปแบบ การบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดชลบุรี โดยการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็น ปัญหาจากการประเมินการบริหารความเสี่ยง ของหน่วย งานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีตามกรอบ แนวคิด COSO ERM 2017 ในขั้นตอนที่ 1 ร่วมกับการ ประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคณะ กรรมการบริหารจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี และจากการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์และกำหนดรูปแบบการพัฒนาระบบการ บริหารความเสี่ยงขององค์กรและได้ผ่าน การตรวจสอบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 3 นำรูปแบบการพัฒนาระบบการ บริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดชลบุรี ในขั้นตอนที่ 2 ไปใช้จริงในหน่วย งานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล

1. ประเมินผลการใช้รูปแบบ ในขั้นตอนที่ 3 โดยใช้แบบประเมินองค์ประกอบในการนำระบบ การบริหารความเสี่ยงขององค์กรซึ่งผู้วิจัยนำกรอบแนวคิด

COSO ERM 2017 กลุ่มตัวอย่างจากขั้นตอนที่ 3

2. ประเมินผลความเหมาะสมของรูปแบบการ พัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงาน ใน สังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี โดยคณะ กรรมการบริหารจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 1

1. ผู้ถูกสัมภาษณ์

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบ งานบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี จำนวน 25 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเจาะจง (Purposive sampling)

2. ผู้ถูกประเมิน องค์ประกอบในการนำระบบ

การบริหารความเสี่ยงขององค์กรตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 ได้แก่ บุคลากรสาธารณสุขของหน่วย งานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี กำหนด ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ให้มีค่าความคลาดเคลื่อนได้ 0.05 ได้ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 362 คน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่ม ตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดย แบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ด้วยวิธีการกำหนด สัดส่วน เกณฑ์คัดเข้า (Inclusion Criteria) ได้แก่ บุคลากร สาธารณสุขของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดชลบุรี ที่ปฏิบัติงานแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี สมัครใจ เข้าร่วมการวิจัย เกณฑ์คัดออก (Exclusion Criteria) ได้แก่ บุคลากรสาธารณสุข ของหน่วยงานในสังกัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี ที่ปฏิบัติงานแล้วไม่ น้อยกว่า 1 ปี ไม่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัย ย้ายที่อยู่จาก จังหวัดชลบุรี หรือเสียชีวิต

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 2

คณะกรรมการบริหารจัดการความเสี่ยงของ หน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี จำนวนทั้งสิ้น 34 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเจาะจง (Purposive sampling)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 3

1. ประชากร ได้แก่ หน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี จำนวนทั้งหมด 24 แห่ง ประกอบด้วย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี จำนวน 1 แห่ง โรงพยาบาลศูนย์ จำนวน 1 แห่ง โรงพยาบาลทั่วไป 2 แห่ง โรงพยาบาลชุมชน 9 แห่ง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ 11 แห่ง

2. กลุ่มตัวอย่างได้แก่ หน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี จำนวนทั้งหมด 24 แห่ง ประกอบด้วย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี จำนวน 1 แห่ง โรงพยาบาลศูนย์ จำนวน 1 แห่ง โรงพยาบาลทั่วไป 2 แห่ง โรงพยาบาลชุมชน 9 แห่ง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ 11 แห่ง โดยวิธีเจาะจง (Purposive sampling)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 4

1. ประเมินผลการใช้รูปแบบ โดยผู้ประเมินจากขั้นตอนที่ 3

2. ประเมินผลความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีโดยคณะกรรมการบริหารจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี จำนวน 34 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามการวิจัย เรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี ตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 การหาค่าความตรง (Validity) นำแบบสอบถามการวิจัย ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความครอบคลุมของเนื้อหา และด้านการใช้ภาษา ความเหมาะสมความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อคำถาม โดยการหาค่าดัชนีความเหมาะสมระหว่างข้อคำถามกับลักษณะเฉพาะของเนื้อหา มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of Item-Objective Congruence) อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามการวิจัย เรื่อง การศึกษาองค์ประกอบในการนำระบบการบริหารความ

เสี่ยงขององค์กรมาใช้ ตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 ที่ผ่านการหาค่าความตรง (Validity) ไปทดลองใช้กับบุคลากรสาธารณสุขที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามมาหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา Coefficient Alpha Cronbach Method มีค่าเท่ากับ 0.982

2. แบบสัมภาษณ์องค์ประกอบในการนำระบบการบริหารความเสี่ยงขององค์กรเป็นแนวคำถาม กึ่งโครงสร้างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบงานบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี ถึงปัญหาส่วนขาดในดำเนินงานบริหารความเสี่ยงขององค์กร ซึ่งผู้วิจัย สร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6 ข้อ

3. แบบประเมินผลความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจากการดำเนินงานการบริหารความเสี่ยง ของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี นำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางในการดำเนินงาน การบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี ดำเนินการ พฤศจิกายน 2566 ดังนี้

1. ผู้วิจัยประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยกับบุคลากรสาธารณสุข
2. ผู้วิจัยเตรียมแบบสอบถาม
3. ทำหนังสือขออนุญาตตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยส่งไปยังโรงพยาบาล และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอทุกแห่ง
4. ผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามให้กับโรงพยาบาล และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอทุกแห่งด้วยตนเอง
5. ผู้วิจัยติดต่อขอรับแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้คืน 362 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

6. ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบงานบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีทั้ง 25 คน ด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบและพัฒนารูปแบบการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี ดำเนินการ ธันวาคม 2566

1. นำผลการศึกษาของขั้นตอนที่ 1 มาใช้
2. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคณะกรรมการบริหารจัดการความเสี่ยง ของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี จำนวน 34 คน
3. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สังเคราะห์ และกำหนดรูปแบบพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยง ขององค์กรและได้ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 3 นำรูปแบบการพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีในขั้นตอนที่ 2 ไปใช้จริงในหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี ดำเนินการ มกราคม – มิถุนายน 2567

1. นำผลการศึกษาของขั้นตอนที่ 2 มาใช้
2. จัดประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยง ของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีให้กับหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีจำนวนทั้งหมด 24 แห่ง ประกอบด้วย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี จำนวน 1 แห่ง โรงพยาบาลศูนย์จำนวน 1 แห่ง โรงพยาบาลทั่วไป 2 แห่ง โรงพยาบาลชุมชน 9 แห่ง สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ 11 แห่ง

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล มิถุนายน 2567

1. เก็บข้อมูลแบบสอบถามการวิจัย เรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี ตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 ก่อนและหลังใช้รูปแบบฯ

2. ประเมินผลความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีโดยคณะกรรมการบริหารจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปซึ่งเป็นโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านสถิติโดยดำเนินการดังนี้ 1) ข้อมูลจากแบบสอบถามการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี ตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) นำเสนอด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 2) ข้อมูลส่วนบุคคลวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) 4) ข้อมูลผลการประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารความเสี่ยงขององค์กรจังหวัดชลบุรี ทดสอบด้วยความแตกต่างด้วยสถิติค่าที (paired t-test)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของการพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยง ของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี

บุคลากรสาธารณสุขส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 64.36 เพศชายร้อยละ 35.64 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี ร้อยละ 38.67 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 70.72 เป็นข้าราชการร้อยละ 79.28 มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานระหว่าง 11 – 15 ปี ร้อยละ 40.33

ความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขที่มีต่อองค์ประกอบในการนำระบบการบริหารความเสี่ยงขององค์กรมาใช้ตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการกำกับดูแลกิจการ และวัฒนธรรมองค์กร ด้านการทบทวนและปรับปรุงแก้ไขตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขที่มีต่อองค์ประกอบในการนำระบบการบริหารความเสี่ยงขององค์กรมาใช้ตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 โดยรวมจำแนกรายด้าน (n=362)

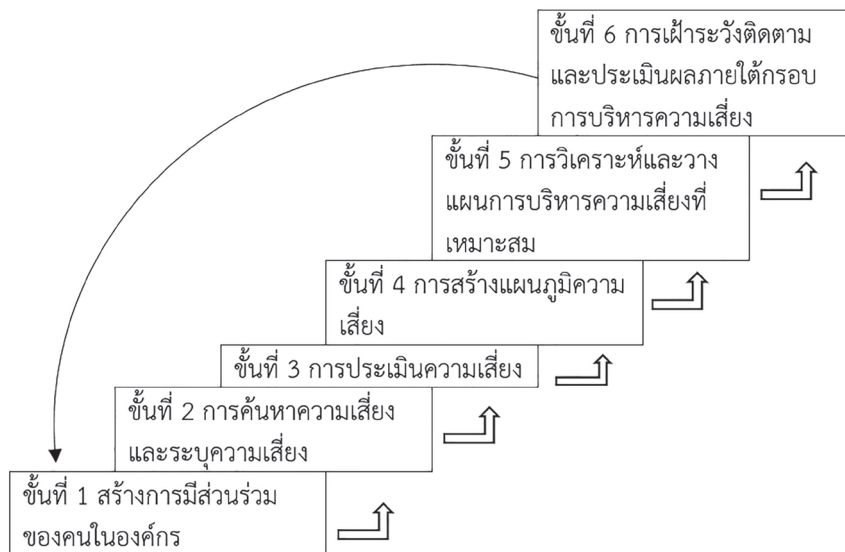
องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยง COSO ERM 2017	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น
ด้านการกำกับดูแลกิจการและวัฒนธรรมองค์กร	4.27	0.55	มากที่สุด
ด้านการกำหนดกลยุทธ์และวัตถุประสงค์	4.39	0.50	มากที่สุด
ด้านเป้าหมายผลการดำเนินงาน	4.25	0.64	มากที่สุด
ด้านการทบทวนและปรับปรุงแก้ไข	4.26	0.61	มากที่สุด
ด้านสารสนเทศ การสื่อสารและการรายงาน	4.18	0.54	มาก
รวม	4.27	0.43	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ตารางสรุปการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบงานบริหารความเสี่ยงของหน่วยงาน ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี (n=25)

คำถามที่สัมภาษณ์	สรุปสาระสำคัญจากความคิดเห็น
ปัญหาและความต้องการในดำเนินงานด้านการบริหารความเสี่ยงขององค์กร “ประเด็นการดำเนินงานการบริหารความเสี่ยงขององค์กร”	- การบริหารความเสี่ยงในองค์กรในปัจจุบันถือว่ายังไม่เพียงพอ เพราะมีช่องว่างที่เกี่ยวกับบุคคลในองค์กรโดยพนักงานหรือ บุคลากรยังไม่ค่อยใส่ใจมากนักและยังไม่ได้ตระหนักถึงความ คาดหวังที่องค์กรได้คาดหวังเอาไว้ - การใช้ระบบการบริหารความเสี่ยงขององค์กรในปัจจุบันเป็นไปในทิศทางเดียวกันแต่การปฏิบัติยังไม่จริงจังมากนักต้องมีคนคอย ควบคุมเพราะถ้าไม่มีคนควบคุมก็ยิ่งมีการละเลยที่จะไม่ทำ - ความรับผิดชอบในตัวเองของบุคลากรยังน้อยอยู่ - การบริหารความเสี่ยงเป็นเรื่องที่ทำได้ไม่ยากโดยทุกคนต้องมีส่วนร่วม และมีการร่วมมือกัน - ต้องมีการถ่ายทอดความรู้ อย่างทั่วถึงทั่วถึงโดยในแต่ละกลุ่มงานต้องรู้ในความเสี่ยงของกลุ่มงานตัวเองก่อนและมีการประเมินของคนในกลุ่มงานรวมถึงการกำหนดเป้าหมายของแต่ละกลุ่มงานก่อนเพื่อให้เป้าหมายของแต่ละกลุ่มงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับองค์กรโดยรวม - การถ่ายทอดและการสื่อสารยังเป็นไปได้น้อยแต่ยังสามารถ พัฒนาได้เพราะองค์กรได้มีการมอบแนวทางเอาไว้แล้วและมีกรอบการควบคุมเพื่อที่จะให้บุคลากรทุกคนให้มีส่วนร่วมในการช่วยกันพัฒนาองค์กร - องค์กรสามารถนำการบริหารความเสี่ยงตามกรอบ COSO ERM 2017 มาใช้ได้เป็นอย่างดีไม่มีปัญหาเพราะในปัจจุบันทางองค์กรก็ได้มีการนำการบริหารความเสี่ยงมาใช้และให้ความสำคัญกับการบริหารความเสี่ยงในทุกๆ ด้านการที่จะนำมาใช้จึงไม่มี ปัญหาสามารถนำมาใช้ได้เลย - สามารถนำมาปรับใช้กับองค์กรได้จริงเพราะในปัจจุบันทาง องค์กรก็ได้มีการนำการบริหารความเสี่ยงมาใช้แล้วจึง สามารถนำมาใช้ได้เพียงแค่เพิ่มความรู้และเพิ่มความเข้าใจให้กับบุคลากรให้ทั่วถึงและมีการอบรมให้กับบุคลากรเพื่อให้ทราบถึงความสำคัญของความเสี่ยง

สรุปผลการสัมภาษณ์ จากการที่ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบงานบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี พบว่า การบริหารความเสี่ยงในองค์กรในปัจจุบันถือว่ายังไม่เพียงพอ เพราะมีช่องว่างที่เกี่ยวกับบุคคลในองค์กรโดยพนักงาน หรือบุคลากรยังไม่ค่อยใส่ใจมากนักและยังไม่ได้ตระหนักถึงความคาดหวังที่องค์กรได้คาดหวังเอาไว้ จึงมีความต้องการให้มีการถ่ายทอดความรู้อย่างทั่วถึงทั่วถึงโดยในแต่ละกลุ่มงานต้องรู้ในความเสี่ยงของกลุ่มงานตัวเองก่อนและมีการประเมินของคนในกลุ่มงานรวมถึงการกำหนดเป้าหมายของแต่ละกลุ่มงานก่อนเพื่อให้เป้าหมายของแต่ละกลุ่มงานเป็นไปทิศทางเดียวกับองค์กรโดยรวม

2. ผลการศึกษารูปแบบการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี โดยการวิเคราะห์ข้อมูลประเด็นปัญหาและความต้องการจากการประเมินการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 ในขั้นตอนที่ 1 ร่วมกับการประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคณะกรรมการบริหารจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีจำนวน 34 คน และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สังเคราะห์และกำหนดรูปแบบการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงาน

สาธารณสุขจังหวัดชลบุรี โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบการบริหาร ความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี (n=3)

รูปแบบการบริหารความเสี่ยง	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น
ขั้นที่ 1 สร้างการมีส่วนร่วมของคนในองค์กร	4.67	0.58	มากที่สุด
ขั้นที่ 2 การค้นหาความเสี่ยงและระบุความเสี่ยง	4.33	0.58	มากที่สุด
ขั้นที่ 3 การประเมินความเสี่ยง	4.67	0.58	มากที่สุด
ขั้นที่ 4 การสร้างแผนภูมิความเสี่ยง	4.33	0.58	มากที่สุด
ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์และวางแผนการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม	4.33	1.15	มากที่สุด
ขั้นที่ 6 การเฝ้าระวังติดตามและประเมินผลภายใต้กรอบการบริหารความเสี่ยง	4.33	0.58	มากที่สุด
รวม	4.44	0.62	มากที่สุด

3. ผลการประเมินผลการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี

ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี (n=34)

รูปแบบการบริหารความเสี่ยง	$\bar{X}$	SD	ระดับความเหมาะสม
ขั้นที่ 1 สร้างการมีส่วนร่วมของคนในองค์กร	4.71	0.46	มากที่สุด
ขั้นที่ 2 การค้นหาความเสี่ยงและระบุความเสี่ยง	4.41	0.61	มากที่สุด
ขั้นที่ 3 การประเมินความเสี่ยง	4.38	0.65	มากที่สุด
ขั้นที่ 4 การสร้างแผนภูมิความเสี่ยง	4.44	0.50	มากที่สุด
ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์และวางแผนการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม	4.68	0.53	มากที่สุด
ขั้นที่ 6 การเฝ้าระวังติดตามและประเมินผลภายใต้กรอบการบริหารความเสี่ยง	4.29	0.76	มากที่สุด
รวม	4.49	0.61	มากที่สุด

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี พบว่าความคิดเห็นของบุคลากรสาธารณสุขที่มีต่อองค์ประกอบในการนำระบบการบริหารความเสี่ยงขององค์กรมาใช้ตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ ญัฐชากร เวชศรี และสุภา ทองคง (2565) ศึกษาเรื่อง การบริหารความเสี่ยงตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้นำปฏิบัติ ของสำนักงานบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การบริหารความเสี่ยงตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. รูปแบบการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สร้างการมีส่วนร่วมของคนในองค์กร ขั้นที่ 2 การค้นหาความเสี่ยงและระบุความเสี่ยง ขั้นที่ 3 การประเมินความเสี่ยง ขั้นที่ 4 การสร้างแผนภูมิความเสี่ยง ขั้นที่ 5 การวิเคราะห์และวางแผนการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม และขั้นที่ 6 การเฝ้าระวังติดตามและประเมินผลภายใต้กรอบการบริหารความเสี่ยง ซึ่งความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบการบริหารความเสี่ยง ของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 เป็นการกำหนดโดยคณะกรรมการบริหารจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการบริหารความเสี่ยง อีกทั้ง มีประสบการณ์เห็นข้อบกพร่องรวมถึงปัญหามาแก้ไขปรับปรุงเพื่อทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ หัซซัน ยูวัฒนา (2561) ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษากระบวนการ

บริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรตามกรอบ แนวคิด COSO ERM 2017 กรณีศึกษา: คริวสวนดุสิต พบว่า คริวสวนดุสิต มีความพร้อมที่จะมีการนำการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 มาใช้ในองค์กรเพื่อเป็นการพัฒนา แก้ไขปัญหา ข้อบกพร่อง เพื่อจะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จรวมถึงบรรลุ วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่องค์กรได้วางเอาไว้

3. ผลการประเมินผลการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยง ของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 เป็นการกำหนดโดยคณะกรรมการบริหารจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี เพื่อให้การบริหารความเสี่ยงอยู่ในขอบเขต หรืออยู่ในระดับที่องค์กรยอมรับได้นั้นจึงต้องได้รับการประเมินผลและปรับปรุงนโยบายให้สอดคล้องกับสถานการณ์และทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน สอดคล้องกับ รัฐพงศ์ รัตนพันธ์ศรี และธีรชัย อรุณเรืองศิริเลิศ (2562) พบว่า การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ต้องดำเนินการทบทวน ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนากระบวนการบริหารจัดการความเสี่ยงในแต่ละองค์ประกอบให้เกิดความสอดคล้องกับการบริหารจัดการความเสี่ยงตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017

ข้อเสนอแนะในการทำการศึกษารั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ของการบริหารความเสี่ยงในด้านอื่นๆ ด้านตรวจสอบภายใน ด้านทรัพยากรบุคคล ด้านแผนงานและยุทธศาสตร์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

- กรมบัญชีกลาง. (2564). แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงสำหรับหน่วยงานของรัฐ เรื่อง หลักการบริหารจัดการ ความเสี่ยงระดับองค์กร. กระทรวงการคลัง.
- เจษฎา โชคดำรงสุข. (2560). คู่มือการบริหารความเสี่ยง กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560. กลุ่มพัฒนากฤตภัย กองแผนงาน กรมควบคุมโรค.
- ณัฐชากร เวชศรี, และ สุภา ทองคง. (2565). การบริหารความเสี่ยงตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017 ที่มีผลต่อ ประสิทธิภาพการทำงานของผู้ทำบัญชีของสำนักงานบัญชีในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารนวัตกรรมการบริหาร และการจัดการ, 10(2), 43-52.
- ทัชชกร ยุวัฒนา. (2561). การศึกษากระบวนการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรตามกรอบ COSO ERM 2017 กรณีศึกษา: ครัวสวนดุสิต [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.
- รัฐพงศ์ รัตนพันธ์ศรี, และ ชีรชัย อรุณเรืองศิริเลิศ. (2562). ความสอดคล้องระหว่างการบริหารความเสี่ยงในหน่วยงาน ภาครัฐกับการบริหารความเสี่ยงตามกรอบแนวคิด COSO ERM 2017: กรณีศึกษาสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (ส่วนกลาง). วารสารสภาวิชาชีพบัญชี, 1(3), 25-43.
- สุรเดช จอวรรณศิริ. (2561, 17 พฤษภาคม). บริหารความเสี่ยงด้วย COSO-ERM 2017. https://www.rama.mahidol.ac.th/risk_mgt/th/article/08162019-1041